

Fólkaatkvøðan í Chile:

Úrslitið — einki demokrati í bræði

5. januar var fólkaatkvøða í Chile. Beinleiðis valúrslitið var stórir meiriluti til Pinochet, einaræðis-harra og general. Men í øllum heiminum var ikki ein tjóð ella stjórn, sum tók fólkaatkvøðuna fyri fult. Sjálvt lond, sum annars styðjaðu Pinochet

í fyrstani, søgdu fólkaatkvøðuna vera einkisverda.

Í Føroyum hevur henda fólkaatkvøða ikki verið nógv viðgjørd og skal Chilenevndin tí koma við einari stuttari lýsing av tiltaki Pinochets, teim nærri umstøðunum og úrslitinum.

Umstøðurnar

Tað kundi ljóðað sum eitt framstig á leiðini til demokrati, at ein fólkaatkvøða verður hildin; men umstøðurnar í Chile eru einki broyttar til tað betra.

Tað er framvegis hernaðarlig undantaksstøða í

Hvat virði hevur ein »fólkaatkvøða« í einum landi, har allir politiskir flokkar eru bannaðir og politiskir andstøðingar stjórnarinnar eru innistongdir ella horvnir?

Erkabispurin av Santiago sendir kvøðu

ARZOBISPADO DE SANTIAGO
VICARIA DE LA SOLIDARIDAD

PLAZA DE ARMAS 444, 2º PISO - FONO 724856 - CASILLA 30 D, SANTIAGO CHILE

Santiago, 28 de Diciembre de 1977

Señor
Veg Gutesen, secr.
Tordardstrýd 7
PR - 3800 Tórshavn
Faroe Iølands
vía Denmark - EUROPA

Estimado señor Gutesen:

Tengo el agrado de acusar recibo de carta de fecha 10 de Diciembre de 1977, en la que informa que a mediados de noviembre pasado se realizó una reunión por Chile en esa ciudad, en la que estuvieron presentes muchos de los firmantes de cartas enviadas a este país, entre los cuales se reunió una suma para enviarla a nosotros, en especial como ayuda a los niños más necesitados.

Al efecto, nos remite el cheque N°646 c/ Sjóvinnubanken de Tórshavn, por la cantidad de Cr.D.850.-

Agradecemos profundamente este generoso y solidario aporte, que contribuirá a proporcionar el apoyo que los niños más pobres tanto necesitan.

Con agrado trataré de transmitir a las familias que usted indica los saludos de Navidad y Año Nuevo que envían.

Retribuyéndole estos mismos deseos para usted y sus amigos, lo saluda muy cordialmente,

JAVIER LUIS EGARA BARAONA
Secretario Ejecutivo

Í desember 1977 sendi Chilenevndin um 1000 kr. til Solidaritetsstovn katólsku Kirkjunnar í Santiago. Samstundis varð í stuttum greitt frá arbeiðnum hjá Chilenevndini og bóðu vit hann bera bestu jóla- og nýggjársynski til familjur teirra 7 horvnu, sum Chilenevndin hevur adopterað.

Nú um dagarnar kom eitt ógvuliga hjartaligt bræv aftur frá Erkabisp-

inum, har hann takkar fyri brævið og ta kærkomnu solidarisku hjálpin, sum serliga fer at koma neyðstøddum børnum til góðar. Eisini skal hann fegin bera heilsur til familjur teirra horvnu sjei.

At enda sendir Erkabispurin heilsur til allar vinir Chile í Føroyum.

Hetta brævið elvir eisini til framhaldandi solidaritetsarbeiði.

Tey sjei horvnu eru:

Eugenio Eugenio Basilio, Pardo Pedemonte Sergio, Eduardo Oscar Abello, Manuel Leiva Vargas, Orlando Quinteras Guarentegua, Raul Guillermo Cornejo, Castillo Ascencio Pedro Segundo.

Tey vórðu øll handtikin á sumri 1976 meðan vitni vóru hjá, men eru ongantið komin aftur í aftur.

landinum og forboð fyri at ganga úti, meðan myrkt er. Fólk verða dagliga handtikin — øll koma ikki fyri ein dómara, men hvørva bert á sama hátt sum fleiri enn 2500 longu eru horvin. Tað eru framvegis fleiri enn 10.000, sum sita í fongslu ella KZ-legu, og um ein miljón av flóttafólki liva í útleig. Allir politiskir flokkar frá og við Kristiligu Demokratunum og til vinstru eru bannaðir. Bert fascistiski høgbrabólkurin Patria y Libertad sleppur at virka.

Pinochet einaræðis-harri, sum var tann einstasti, ið rættiliga slapp at agitera, segði undan fólkaatkvøðuni, at »tað er ótjóðskaparligt og landsavik at atkvøða nei ella at lata vera við at atkvøða.« Hesi orð Pinochets hava lagt eitt stórt trýst á veljararnar, tí deydarevring er fyri landavik, tá hernaðarlig undantaksstøða er.

Andstøðan

Nøkur fá úr andstøðuni fingi loyvi at úttala seg alment um fólkaatkvøðuna, teirra millum Edouardo Frey, Kristiligur Demokrat og fyrrverandi forseti.

Hann segði, at fólkaatkvøðan hevði ikki grund í nøkrum ynski veljaranna, og ei heldur hevði hon nakað lögfrøðisligt grundarlag — sjálvt ikki í teirri rættarskipan, sum núverandi stýrið brúkti. Eisini eru fleiri 10.000 av veljarunum horvnir, síðan nútíðandi stýrið tók við, og ein fleiri eru í fremmandum londum. Frey segði eisini, at tað einans er hernaðarstjórnin, sum hevur nakran veruligan møguleika at nýta bløð, útvarp og myndvarp.

At enda stuðlaði Edouardo Frey veljarunum til at atkvøða »Nei.« Sama var við øllum hinum politisku andstøðuleiðarunum, fakrøsluni og kirkjuni — øll mæltu tey til at atkvøða nei ella til als ikki at atkvøða.

Ikki sambært grundlógini

Ovasti grundlógarsarin í Chile, Hector Humeres, generalur, sum í nógv ár hevur sitið í hesum starvi, segði, at fólkaatkvøðan var ikki skipað, sum grundlógin fyriskrivaði, og var hon tí ólógleg.

Hector Humeres var alt fyri eitt frákeyrdur sum grundlógarsari, og í staðin setti Pinochet arbeiðsráðharran sin, Sergio Fernandez, í starvið, og nú lá betri fyri.

Eisini ovasta juntaráðið var ósamt um fólkaatkvøðuna. Bæði flotaovastin, Carvaljo admiralur, og ovastin í flogvápnum, Leigh generalur, vóru imóti og noktaðu at skriva undir bóðini, men tað eydnaðist Pinochet at fáa teir at akta til endans.

Orsøkirnar

Vegna vaksandi andstøðu innanlendis og framhaldandi heimsumfatandi solidaritetsarbeiði og ST-samtyktirnar, sum allar hava gingið Pinochet í móti, er juntastýrið ógvuliga isolerað og stendur politiskt næstan púra einsamt. Av hesum hevði Pinochet brúk fyri onkrum tiltaki, so at junta-stýrið, í hvussu so er á skræðuni, kundi sýnast eitt sindur demokratiskt. Eisini hevur ósemjan í ovasta juntaráðnum havt sitt at siga. Pinochet fekk við fólkaatkvøðuna hinar at lúta og styrkti harvið egnu støðu sína.

Hvat var atkvøtt atkvøtt um?

Tað, sum skuldi svarast við Ja ella Nei, var ein ógvuliga langur og samantvæddur spurningur:

»Nú ein alheimstærð verður framd ímóti landi okkara, stuðli eg Pinochet

forseta í arbeiði hansara at verja æru Chile, og eg játti lógliga rætt stjórnarinnar at standa á odda og leiða demokratiseringina í landinum.«

Sjálvt valið

Eitt tað fyrsta bragd Pinovhets í 1973 var at forkoma vallistunum og listunum yvir tey tilnevndu til val. Tí kundu nú einans fólk, sum av hermanna-stýrinum vórðu roknað sum álitandi, verða tilnevnd. Veljararnir kundu atkvøða, har teir vildu, við at visa identitetskort, sum varð klipt og merkt, so tað seinri kundi kannast um tú hevði atkvøtt. Hevði tú fleiri identitetskort, hevði tú eisini fleiri atkvøður.

Annars gekk valið fyri seg á tann hátt, at teir tilnevndu skrivaðu navn títt og identitetsnummar í eina bók, har tú eisini skuldi seta fingramerki. Síðan var identitetskortið merkt og ein talmerktur atkvøðuseiil útflyggjaður. Har sum Ja skuldi setast var eitt vakurt chilenskt flagg, meðan har sum Nei skuldi setast var eitt stórt svart merki. Síðan var atkvøðuseiilin handaður aftur, nummaríð skrætt burtur, og hann varð koyrdur í ein kassa við glastrútm.

Úrslitið

Sum tað sæst, er tað helst rættiliga litið, ið kann leggjast í sjálvt talúrslitið av fólkaatkvøðuni. 75% fyri og 25% imóti. Tað var helst avgjørt í forhond — í hvussu so er byrjaðu sigursveitslur Pinochets longu áðrenn 10% av atkvøðunum vóru taldar.

Í røðu beint aftaná segði Pinochet, at nú verður hvørki val ella fólkaatkvøða tey fyrstu 10 árin. Tað vil siga, at eitt greitt úrslit er einki demokrati í bræði, um Pinochet skal ráða.

